

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА



2024\_\_ р.

## РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### «Обрядовий контекст ідентичності»

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 032 Історія та археологія

(код і назва спеціальності)

Спеціалізація: \_\_\_\_\_

Освітньо-професійна/наукова програма: Історія та археологія

(назва ОПП/ОНП)

ОНУ

2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Обрядовий контекст ідентичності».  
Одеса: ОНУ, 2024. 21 с.

Розробник: Петрова Наталія Олександрівна, кандидат історичних наук, доцент,  
доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри археології, етнології та  
всесвітньої історії

Протокол № 1 від "29" серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

  
(підпис)

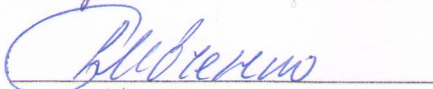
(Олена СМІНТИНА)  
(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП/ОНП \_\_\_\_\_ історія та археологія \_\_\_\_\_  
(Наталія ПЕТРОВА)  
(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від "30" серпня 2024 р.

Голова НМК

  
(підпис)

(Галина ЛЕВЧЕНКО)  
(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри археології, етнології та  
всесвітньої історії

Протокол № \_\_\_\_ від " \_\_\_\_ " \_\_\_\_\_ 202 \_\_\_\_ р.

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_

(підпис)

( \_\_\_\_\_ )

(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри археології, етнології та  
всесвітньої історії

Протокол № \_\_\_\_ від " \_\_\_\_ " \_\_\_\_\_ 202 \_\_\_\_ р.

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_

(підпис)

( \_\_\_\_\_ )

(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 2 ІНДЗ* – Доповіді (варіативні завдання) (вид завдання)	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва)  Спеціальність <u>032 Історія та археологія</u> (код і назва)  Спеціалізація (і): _____ (назва)  Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u>	<i>Дисципліна вільного вибору</i>	
		<b><i>Рік підготовки:</i></b>	
		4-й	
		<b><i>Семестр</i></b>	
		8-й	
		<b><i>Лекції</i></b>	
		30 год.	
		<b><i>Практичні, семінарські</i></b>	
		6	
		<b><i>Лабораторні</i></b>	
		–	
		<b><i>Самостійна робота</i></b>	
		54 год.	
Форма підсумкового контролю: залік			

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

**Мета** курсу «Обрядовий контекст ідентичності»: є дослідження традиційних обрядових практик населення Південно-Західної України, їхнього зв'язку з формуванням та вираженням колективної ідентичності, а також аналіз їх ролі в сучасних соціокультурних процесах. Курс спрямований на розкриття впливу обрядів на збереження культурної спадщини та їх участь у процесах соціальної інтеграції і культурної мобілізації. Курс спрямований на вивчення важливої складової підготовки спеціаліста з актуальних питань нашого сьогодення – організації етнографічної та краєзнавчої роботи, формування уявлення про загальні закономірності та конкретні особливості питань становлення і розвитку особливостей системи обрядовості населення Південно-Західної України, ознайомлення з джерелами та методикою польової роботи зі збору джерел за темою; дослідження питань формування особливостей культурно-побутових традицій українців, інших етнічних груп України.

### **Завдання:**

1. Оволодіння теоретичними знаннями в галузі обрядової спадщини населення Південно-Західної України.
2. Ознайомити студентів з обрядовими традиціями населення Південно-Західної України: розглянути основні обрядові ритуальні цикли та їх символічні значення.
3. Дослідити зв'язок між обрядами та формуванням регіональної ідентичності: показати, як через ритуали виражаються етнічні, релігійні, локальні ідентичності.
4. Проаналізувати сучасні трансформації традицій: вивчити, як модернізаційні процеси та глобалізація впливають на обрядові практики.
5. Навчити методам польового дослідження: надавати студентам навички збору й аналізу етнографічних даних через інтерв'ю, спостереження та участь у обрядах.
6. Набути практичні навички реконструкції елементів нематеріальної культурної спадщини та традиційних обрядів.
7. Зміцнити розуміння ролі обрядів у сучасному суспільстві: дослідити, як ритуали використовуються для культурного відродження, соціальної інтеграції та підвищення патріотизму.
8. Підвищити обізнаність щодо збереження нематеріальної культурної спадщини: показати значення обрядових практик для підтримання культурної самобутності в контексті сучасних викликів.
9. Ознайомлення з особливостями формування етнографічних джерел: польові матеріали, колекції, музейні експозиції, текстові, аудіо-відеопрезентації.

Курс спрямований на формування загальнолюдської гуманітарної ерудиції, становлення професійного досвіду оперування етнічними реаліями, а також вироблення світоглядних уявлень щодо етнокультурного різноманіття населення України.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

а) загальних (ЗК): Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК 2); Здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність (ЗК 12); Здатність формувати, зберігати та примножувати гуманістичні цінності (ЗК 14).

б) спеціальних/фахових (СК/ФК): Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності (СК 1); Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини (СК 7); Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у

відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами (СК 12); Здатність до опрацювання предметних даних у регіональному контексті (СК 14).

### **Програмні результати навчання (ПРН):**

Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами (ПРН 5); Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України (ПРН 9); Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот (ПРН 12); Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей (ПРН 13).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

#### **знати:**

- ✓ основні джерела інформації про методи дослідження, їх характеристики та шляхи пошуку інформації;
- ✓ обрядові традиції населення Південно-Західної України, основні обрядові ритуальні цикли та їх символічні значення;
- ✓ зв'язок між обрядами та формуванням регіональної ідентичності;
- ✓ методи польового дослідження, збору й аналізу етнографічних даних через інтерв'ю, спостереження та участь у обрядах;
- ✓ особливості формування етнографічних джерел: польові матеріали, колекції, музейні експозиції, текстові, аудіо-відеопрезентації;
- ✓ розуміти роль обрядів у сучасному суспільстві;
- ✓ як ритуали використовуються для культурного відродження, соціальної інтеграції та підвищення патріотизму.

#### **вміти:**

- ✓ оцінювати можливості сучасних методів історичного, етнографічного, археологічного дослідження;
- ✓ вирішувати питання про раціональне використання того чи іншого конкретного методу;
- ✓ організувати роботу в архівах, бібліотеках, музеях, науково-дослідних установах з метою пошуку історичних джерел та їхнього вивчення;
- ✓ навички комплексного застосування різних методів для розв'язання конкретних задач;
- ✓ розв'язувати практичні питання пошукових завдань під час опрацювання музейних, архівних матеріалів;
- ✓ проводити факультативні та додаткові заняття, гурткову науково-дослідну роботу;
- ✓ практично використовувати знання та навички, отримані з питань гуманітарного профілю в обсязі необхідному для успішного вирішення дослідницьких завдань;
- ✓ вміти застосовувати принцип історизму, критичний аналіз та синтез джерел;
- ✓ користуватися сучасними методами археологічних, історико-культурних, соціально-політичних та загальногуманітарних досліджень суспільних явищ і процесів, виявляючи й критично оцінюючи їх сутність;
- ✓ використовувати фахові знання для вирішення практичних завдань в галузі суспільних наук, зокрема історії;
- ✓ вміти використовувати музейні та архівні матеріали для виступів і публікацій у засобах масової інформації та під час публічних лекцій або наукових читань;
- ✓ аналізувати сучасні трансформації традицій;
- ✓ практично організовувати реконструкції елементів нематеріальної культурної спадщини та традиційних обрядів;
- ✓ підвищувати обізнаність щодо збереження нематеріальної культурної спадщини;

✓ демонструвати значення обрядових практик для підтримання культурної самобутності в контексті сучасних викликів.

### **3. Зміст навчальної дисципліни**

#### **Змістовий модуль 1. Обрядовість та ідентичність: джерела, методологія, теоретичні основи**

##### **Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дисципліни. Значення обрядової культури для формування ідентичності.**

Визначення понять обрядова культура та ідентичність. Вплив обрядової складової на процес формування ідентичності. Роль обрядової культури в збереженні соціокультурних традицій.

Поняття обрядової культури. Обряди як механізм формування колективної ідентичності, як передача знань та цінностей. Роль символів в обрядах (вода, вогонь, хліб, вінок, рушник тощо). Символи як засоби комунікації та об'єднання людей.

Ідентичність через участь у ритуалах. Індивідуальна ідентичність (хто я?), колективна ідентичність (хто ми?).

Типи обрядів та їх роль у формуванні ідентичності. Календарні обряди, їх роль у формуванні релігійної та етнічної ідентичності. Родинні обряди як обрядові практики, що пов'язані з життєвими циклами людини (народження, шлюб, похорони), як вони впливають на індивідуальну ідентичність, закріплюючи належність до певної сімейної та соціальної групи.

Обряди ініціації. Ритуали, що відзначають перехід до нового соціального статусу (повноліття, вступ до професії), зміцнення почуття ідентичності як частини громади або спільноти.

Обрядова культура та сучасні трансформації ідентичності. Вплив глобалізації. Відродження обрядів. Сучасне відродження інтересу до традиційних обрядів. Обряди та патріотизм. Роль обрядовості у підтримці ідентичності під час російсько-української війни.

##### **Тема 2. Джерельна база дослідження духовної культури та обрядовості: матеріали польових досліджень, фольклор, атрибутика, фотоматеріали.**

Комплексність та особливості джерельної бази досліджень духовної культури. Питання типології етнографічних джерел. Джерела дослідження обрядової культури. Польові дослідження та інтерв'ювання. Архівні та літературні джерела. Фольклорні записи та музичні традиції. Народне образотворче мистецтво: малюнки, живопис, вишивка, скульптура, фрески, іконографія, орнаменти і мапи в дослідженнях духовної культури. Музейні зібрання, предмети матеріальної культури і господарської діяльності: знаряддя праці, предмети домашнього ужитку, вишивка, реманент як атрибути обрядів.

Польові дослідження в формуванні джерел дослідження духовної культури та обрядовості.. Наукові етнографічні програми та їх різновиди (анкети, анкети-бланки, запитальники, програми). Типи досліджень. Етнографічні експедиції. Види та прийоми польової роботи етнологів. Метод безпосереднього спостереження. Інтерв'ювання, анкетування. Метод експертних оцінок. Етнологічний експеримент: зміст та різновиди. Обробка польових матеріалів. Етнографічні обрядові реконструкції.

##### **Тема 3. Теоретико-методологічні проблеми змісту та структури ритуалів в працях дослідників.**

Осмислення явищ та процесів розвитку духовної культури, етнічних процесів і методи їх вивчення. Метод залишків. Порівняльно-історичні методи (порівняльно-генетичні; порівняльно-дифузійні; порівняльно-типологічні напрямки). Типологічний метод (класифікація та періодизація; картографування явищ народної культури). Структурно-функціональний аналіз (семіотика). Методи комплексного, компонентного та комбінаторного аналізу.

Дослідження структури, змісту та семантики обрядів в працях науковців XIX-XX ст. Символіка та семантика обрядів, ранні форми обрядовості та їх еволюція в працях українських

етнологів. Регіональні дослідження ритуалів в історичній ретроспективі. Дослідження міжетнічних процесів та їх відображення в обрядах.

#### **Тема 4. Географічні та культурні межі Південно-Західної України.**

Визначення Південно-Західної України. Історичний контекст формування регіону. Географічні межі Південно-Західної України. Географічні параметри та природні особливості. Адміністративні кордони: зміни упродовж століть. Роль природних ландшафтів (річки, степи, ліси) у формуванні регіону.

Культурні межі Південно-Західної України. Культурне розмаїття регіону: етнічні та релігійні групи. Історичні впливи: Османська імперія, Річ Посполита, російська імперія, Румунія.

Вплив міжкультурної взаємодії на формування регіональної ідентичності.

Культурні особливості Південно-Західної України: традиційна культура: архітектура, музика, мистецтво. Мова, діалекти, фольклор. Етнічні традиції та обряди різних етнічних груп регіону. Культурне розмаїття регіону відображається в численних традиціях, мові та мистецьких практиках. Вплив балканських народів, елементи українського, молдавського та румунського обрядового контексту. Традиції, що відбивають вплив різних етносів.

Сучасні виклики для збереження культурних та географічних меж регіону. Соціальні та політичні зміни. Вплив глобалізації на збереження традицій. Війна та її наслідки для ідентичності та територіальних кордонів.

Південно-Західна Україна як "перехрестя цивілізацій". Османський вплив у регіоні що позначився на культурних практиках, релігійних обрядах, а також архітектурі.

#### **Тема 5. Теоретичні основи та методи дослідження обрядової культури.**

Поняття обряду: функції та структура. Теорії ідентичності в культурних дослідженнях. Роль обрядів у формуванні колективної та індивідуальної ідентичності.

Основні підходи до вивчення обрядової культури. Функціоналізм. Структуралізм. Символічна антропологія. Когнітивні підходи.

Функції обрядів у культурі. Соціальна функція. Культурно-релігійна функція. Психологічна функція. Комунікативна функція.

Методи дослідження обрядової культури. Етнографічні методи: польові дослідження, інтерв'ю, спостереження. Аналітичні методи: структурно-функціональний та семіотичний аналіз. Візуальна антропологія та обрядові практики. Антропологічний аналіз. Компаративний метод. Семіотичний аналіз.

Сучасні напрямки дослідження обрядової культури. Вплив глобалізації на обрядову культуру. Вивчення змін і адаптацій обрядів. Обряди в контексті культурної ідентичності та соціальної згуртованості.

Методи реконструкції. Сучасні методи збору та опрацювання матеріалів. Цифрові технології в сучасних етнологічних дослідженнях традиційно-побутової культури народів України.

Значення теоретичних підходів для розуміння обрядової культури. Роль сучасних досліджень у збереженні нематеріальної культурної спадщини

Мультидисциплінарний підхід у вивченні обрядової культури. Соціологічні та культурологічні дослідження. Використання візуальних та матеріальних джерел. Дослідження впливу обрядової культури на сучасне суспільство. Виклики та перспективи дослідження обрядової культури. Проблеми збереження автентичності. Трансформація обрядів у глобалізованому світі. Перспективи подальших досліджень.

## **Змістовий модуль 2. Історичний контекст, структурно-функціональний аналіз, локальні особливості та перспективи відродження обрядовості**

#### **Тема 6. Історичний контекст обрядової культури Південно-Західної України.**

Фактори формування локальних та вузьколокальних особливостей обрядовості. Огляд історичних подій, що вплинули на обрядову культуру регіону. Вплив міграційних процесів на формування місцевих традицій. Взаємодія різних етнічних та релігійних груп.

Обрядова культура в контексті історичних періодів. Обряди дохристиянського періоду. Вплив християнства на обрядову культуру. Обрядова культура в часи Османської імперії та Речі Посполитої. Російська імперія та радянський період: трансформація обрядової культури.

Етнічна та релігійна різноманітність Південно-Західної України. Вплив болгар, гагаузів, молдован, євреїв, українців на обрядові традиції. Інтеграція та взаємовпливи обрядових практик між етнічними групами.

Сучасний стан обрядової культури Південно-Західної України. Вплив соціальних змін на обряди. Тенденції відродження та збереження традицій. Соціальні зміни, міграція, урбанізація та вплив масової культури на традиційні практики.

Історичний розвиток обрядової культури як відображення культурної та релігійної ідентичності. Важливість збереження традицій в умовах сучасності

### **Тема 7. Сімейні звичаї та обряди та їх регіональні особливості.**

Народний світогляд: загальна характеристика. Еволюція народної свідомості та формування окремих складових. Обряди життєвого циклу (ініціаційні обряди). Обряди національної та культурної ідентичності. Сімейна обрядовість як архаїчна складова духовної культури. Особливості родильного циклу обрядів і обрядів, пов'язаних з народженням дитини. Обрядовість, пов'язана з народженням дитини. Табу, формули-замовляння, тексти величальних пісень. Вибір імені. Твори народної словесності, пов'язані з вихованням дитини, її життям та побутом.

Весільна обрядовість як система драматично-ритуальних дій та пов'язаних з ними пісенно-поетичних текстів, що виконуються з нагоди шлюбу. Особливості структури та змісту весільного ритуалу. Весільна драма. Обрядові весільні пісні.

Похоронно-поминальні звичаї та обряди. Похоронна обрядовість як система ритуально-обрядових дій та його фольклорний супровід. Голосіння.

Вплив етнічних та релігійних груп на обрядові традиції. Болгари, гагаузи, молдовани, євреї, росіяни, татари та їхній вплив на обряди регіонів України.

Сучасні трансформації обрядової культури. - Урбанізація та глобалізація. Зміни в обрядах та їхня адаптація до сучасного суспільства.

Збереження регіональних особливостей обрядів у контексті глобалізації. Важливість обрядів для підтримки національної та культурної ідентичності.

### **Тема 8. Календарна та традиційна святково-трудова обрядовість.**

Свята і обряди, пов'язані з природними циклами. Зимовий цикл календарних свят. Весняні календарні свята. Літній обрядовий цикл. Осінні календарні свята. Календарно-обрядова творчість як драматично-поетична система обрядів та ритуалів магічного значення. Календарно-обрядовий цикл: релігійний синкретизм (поєднання) у співіснуванні язичницьких поглядів, мотивів, обрядів та символів із християнськими. Колядки. Класифікація колядок: магічно-культові, родинно-господарські, лицарсько-дружинні, княжі, апокрифічні та біблійні коляди, Церковні духовні пісні. Щедрівки. Посівальні пісні. Водохресні пісні. Вертепна драма. Веснянки (гаївки) та волочесні пісні. Обрядові драми. Основні хронологічно-тематичні групи гаївок: тотемічно-культові, міфологічні, господарсько-вегетаційні, любовно-еротичні, лицарсько-княжі, військово-історичні, родинно-побутові, жартівливо-іронічні, християнсько-великодні.

Вплив етнічних та релігійних груп на обрядові традиції.

Вплив етнічних меншин: болгар, гагаузів, молдован, євреїв, поляків, інших.

Сучасні трансформації обрядової культури. В умовах урбанізації та глобалізації, обряди адаптуються до нових соціальних реалій. Збереження обрядової спадщини як частини культурної ідентичності.

Національна та регіональна самобутність в обрядовості, механізм передачі унікальних традицій, формування культурної пам'яті.

### **Тема 9. Обрядові традиції в контексті сучасних змін.**

Трансформація обрядів під впливом глобалізації та урбанізації. Вплив радянської і пострадянської культури на обрядові традиції. Сучасні форми обрядів та їх роль у підтримці регіональної ідентичності.



Основні чинники змін в обрядових традиціях. Урбанізація та глобалізація. Міграція та демографічні зміни. Технологічний прогрес. Зміни в релігійних поглядах та секуляризація.

Відродження та адаптація обрядових традицій. Етнографічні фестивалі та культурні заходи. Роль медіа та інтернету у збереженні обрядів. Відновлення традицій у громадських ініціативах.

Нові форми обрядовості. Модифікація весільних, похоронних і релігійних обрядів. Свята та ритуали в новому соціокультурному контексті. Інтеграція стародавніх традицій у сучасне життя.

Значення обрядів для ідентичності в умовах війни та криз. Відродження національних обрядів як засіб підтримки духу. Символізм та патріотичні обряди в сучасній Україні.

Майбутнє обрядових традицій в умовах соціальних змін. Баланс між збереженням автентичності та адаптацією.

### **Тема 10. Прикладні аспекти: збереження та популяризації обрядової культури. Практична складова польових досліджень та обрядових реконструкцій.**

Обрядова культура як частина нематеріальної культурної спадщини. Значення збереження обрядової культури для національної ідентичності.

Методи збереження обрядової культури. Інституційні підходи: роль музеїв, архівів, наукових установ. Охоронні заходи: закони, конвенції та міжнародні ініціативи (ЮНЕСКО). Освітні програми та популяризація серед молоді. Сучасні проекти з відтворення та популяризації обрядової культури. Туристичний потенціал обрядових традицій.

Використання технологій для збереження та популяризації. Цифрові архіви та платформи. Соціальні мережі та медіа як інструменти популяризації. Віртуальні тури, 3D-моделювання та інші технологічні інновації.

Фестивалі та культурні заходи як платформа для популяризації. Етнографічні фестивалі та громадські ініціативи. Відродження традицій через масові заходи (весілля, свята, обрядові ритуали).

Роль громади в збереженні обрядової культури. Локальні ініціативи та громадські проекти. Співпраця з молоддю та залучення нових поколінь до участі в обрядах. Виклики та перспективи. Комерціалізація обрядів: можливості й ризики. Підтримка автентичності у глобалізованому світі.

Значення інтегрованого підходу для збереження обрядової культури. Перспективи майбутнього розвитку обрядової культури у цифрову епоху

Практична складова польових досліджень та обрядових реконструкцій. Організація експедицій до місцевих громад. Збір та аналіз обрядового матеріалу. Відтворення обрядів в умовах навчання. Визначення польових досліджень у контексті обрядової культури. Мета та значення обрядових реконструкцій. Етапи польових досліджень обрядової культури. Підготовка до дослідження: методи збору даних. Спостереження та фіксація обрядів. Інтерв'ювання носіїв обрядів. Документація та аналіз польових матеріалів. Ведення польових щоденників. Аудіо- та відеозапис обрядових практик. Аналіз та систематизація отриманих даних.

Обрядові реконструкції: теорія і практика. Поняття обрядової реконструкції. Використання польових матеріалів для реконструкції обрядів. Роль реконструкцій у збереженні культурної спадщини. Практичні аспекти участі в обрядових реконструкціях. Підготовка до реконструкції: робота з учасниками. Відтворення автентичності та сучасні інтерпретації. Роль реконструкції в популяризації обрядової культури.

Етичні аспекти польових досліджень та реконструкцій. Взаємодія з носіями культури. Питання автентичності та етики під час реконструкції.

Важливість польових досліджень та реконструкцій для збереження обрядової культури. Перспективи розвитку обрядових реконструкцій у сучасному суспільстві. Роль реконструкцій у популяризації та збереженні культурних традицій, забезпеченні передачі традицій новим поколінням та інтеграцію їх в сучасне життя.

#### 4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<b>Змістовий модуль 1. Обрядовість та ідентичність: джерела, методологія, теоретичні основи</b>										
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дисципліни. Значення обрядової культури для формування ідентичності.	6	2			4					
Тема 2. Джерельна база дослідження духовної культури та обрядовості: матеріали польових досліджень, фольклор, атрибутика, фотоматеріали.	12	4	2		6					
Тема 3. Теоретико-методологічні проблеми змісту та структури ритуалів в працях дослідників.	8	2			6					
Тема 4. Географічні та культурні межі Південно-Західної України.	6	2			4					
Тема 5. Теоретичні основи та методи дослідження обрядової культури.	10	4			6					
Разом за змістовим модулем 1	<b>42</b>	<b>14</b>	<b>2</b>		<b>26</b>					
<b>Змістовий модуль 2. Історичний контекст, структурно-функціональний аналіз, локальні особливості та перспективи відродження обрядовості</b>										
Тема 6. Історичний контекст обрядової культури Південно-Західної України.	8	2			6					
Тема 7. Сімейні звичаї та обряди та їх регіональні особливості.	12	4	2		6					
Тема 8. Календарна та традиційна святково-трудова обрядовість.	12	4	2		6					
Тема 9. Обрядові традиції в контексті сучасних змін.	8	2			6					
Тема 10. Прикладні аспекти: збереження та популяризації обрядової культури. Практична складова польових досліджень та обрядових реконструкцій.	8	4			4					
Разом за змістовим модулем 2	<b>58</b>	<b>16</b>	<b>4</b>		<b>28</b>					
<b>Усього годин</b>	<b>90</b>	<b>30</b>	<b>6</b>		<b>54</b>					

\* – за наявності

#### 5. Теми семінарських занять не передбачені

#### 6. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

з/п		Годин
1	Джерельна база дослідження духовної культури та обрядовості: матеріали польових досліджень, фольклор, атрибутика, фотоматеріали.	2
2	Сімейні звичаї та обряди та їх регіональні особливості.	2
3	Календарна та традиційна святково-трудова обрядовість.	2
	Всього	6

## 7. Теми лабораторних занять не передбачені

## 8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин очна форма	
1	Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дисципліни. Значення обрядової культури для формування ідентичності. [1], [6]	4	
2	Тема 2. Джерельна база дослідження духовної культури та обрядовості: матеріали польових досліджень, фольклор, атрибутика, фотоматеріали.[1], [2], [3], [4], [5], [6]	6	
3	Тема 3. Теоретико-методологічні проблеми змісту та структури ритуалів в працях дослідників.[1], [6]	6	
4	Тема 4. Географічні та культурні межі Південно-Західної України.[1], [4], [6]	4	
5	Тема 5. Теоретичні основи та методи дослідження обрядової культури.[1], [2], [3], [4], [5], [6]	6	
6	Тема 6. Історичний контекст обрядової культури Південно-Західної України.[1], [2], [3], [4], [5], [6]	6	
7	Тема 7. Сімейні звичаї та обряди та їх регіональні особливості.[1], [2], [3], [4], [5], [6]	6	
8	Тема 8. Календарна та традиційна святково-трудова обрядовість.[1], [2], [3], [4], [5], [6]	6	
9	Тема 9. Обрядові традиції в контексті сучасних змін.[1], [2], [3], [4], [5], [6]	6	
10	Тема 10. Прикладні аспекти: збереження та популяризації обрядової культури. Практична складова польових досліджень та обрядових реконструкцій.[1], [2], [3], [4], [5], [6]	4	
	Разом	54	

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – Підготовка до лекцій, практичних занять;
- [2] – Складання запитальника, робота з респондентами;
- [3] – Написання реферату/статті на основі опитування;
- [4] – Підготовка презентацій та заходів-реконструкцій.
- [5] – Опрацювання фольклорних матеріалів з фондів Державного архіву Одеської області
- [6] – Опрацювання наукової літератури по темі.

**Індивідуальне навчально-дослідне завдання** є частиною самостійної роботи та виконується за наступними формами:

Розробити сценарій етнографічної реконструкції.

Підготувати етнографічну реконструкцію окремого обряду.

Опрацювати фольклорні фонди Державного архіву Одеської області.

Опитати респондентів за окремою тематикою.

Створити фото-відео презентацію окремого обряду з використання джерел у синхронному та діахронному зрізах.

Підготувати/розробити проєкт етнографічного фестивалю обрядів.

Підготувати статтю/реферат за окремим розділом духовної культури/обрядом.

Структура написання *реферату, есе, індивідуального навчально-дослідного завдання* складається із наступних обов'язкових елементів: Вступна частина (актуальність, характеристика обраної теми та перспективність її дослідження); Аналіз джерел та літератури

по темі; Виклад основного матеріалу; Ілюстративний матеріал, що підтверджує аргументаційну базу; Висновки; Список джерел та літератури.

Захист проєктів (рефертів, есе) та ІНДЗ відбувається за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, а також у формі участі в науковій конференції та проведення етнографічної реконструкції.

### 9. Методи навчання

Під час вивчення курсу застосовуються наступні методи навчання:

*Словесні:* лекції (проблемні, лекції-візуалізації), розповіді, пояснення нового матеріалу, бесіди з тем курсу, диспут, обговорення.

*Наочні:* ілюстрація, мультимедійна презентація, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень.

*Практичні:* виконання міні-дослідження, виконання індивідуальних завдань, етнографічна реконструкція.

*Пояснювально-ілюстративний метод* та *метод проблемного викладу* використовується під час лекцій для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків, що наводяться у лекційній частині курсу. *Евристичний метод* допомагає в організації активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань. *Дослідницький метод* використовується під час самостійної підготовки студентів. Студенти самостійно вивчають літературу, джерела, готуючись до контрольної роботи та виконуючи індивідуальне навчально-дослідне завдання. *Метод польового етнографічного дослідження* використовується фіксації та аналізу етнографічних реалій за обраною темою для закріплення теоретичних знань та виконання наукового завдання з метою практичного закріплення знань з курсу.

### 10. Форми контролю і методи оцінювання

#### (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

*Методи поточного/періодичного контролю* включають поточне та підсумкове оцінювання. Поточне оцінювання студентів здійснюється через контроль знань під час лекцій та з кожного змістового модуля. При цьому враховуються два види поточного контролю: перший – оцінювання активності та усне опитування під час аудиторних занять; другий – за результатами самостійної роботи до кожного змістового модулю, захист результатів виконання рефератів та написання есе; оцінювання доповідей, презентацій та індивідуального навчально-дослідного завдання, підготовка та проведення етнографічної реконструкції (до змістового модулю 1 та 2).

*Підсумковий контроль:* форма підсумкового контролю – залік, бали для заліку накопичуються впродовж опанування навчальної дисципліни. Також передбачено відповіді на питання для підсумкового контролю для отримання балів.

*Критерії оцінювання результатів навчання:*

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Здобувач освіти		
Відмінно /зараховано	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки. Здобувач здатен виділяти виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Добре /зараховано	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно виконав завдань; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно /зараховано	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причиннонаслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно виконав половину завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків
Незадовільно з можливістю повторного складання / не зараховано	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обгрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно виконав окремі завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / не зараховано	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

## 11. Питання для підсумкового контролю

*До Тем 1. Вступ. Предмет і завдання дисципліни. Значення обрядової культури для формування ідентичності.*

1. Що таке обрядова культура? Як вона впливає на формування колективної ідентичності?
2. Які символи (вода, вогонь, хліб, рушник) використовуються в обрядах, і яке їхнє значення?
3. Як обряди сприяють передачі знань і цінностей між поколіннями?
4. У чому полягає різниця між індивідуальною та колективною ідентичністю в контексті обрядової культури?
5. Які типи обрядів ви знаєте? Як вони впливають на формування релігійної, етнічної та соціальної ідентичності?
6. Які обряди ініціації існують і як вони формують почуття належності до громади?
7. Як глобалізація впливає на сучасну обрядову культуру та ідентичність?
8. Як традиційні обряди підтримують патріотизм і національну ідентичність під час російсько-української війни?

*До Тем 2. Джерельна база дослідження духовної культури та обрядовості.*

1. Які джерела використовуються для дослідження духовної культури та обрядовості?
2. У чому полягає значення польових досліджень для вивчення обрядової культури?
3. Які матеріали використовуються як джерела для вивчення фольклору та обрядової культури (малюнки, ікони, вишивка тощо)?
4. Яку роль відіграють музейні зібрання у вивченні обрядової культури?

5. Які методи застосовуються під час польових досліджень (інтерв'ю, спостереження, анкетування)?
6. Які основні етапи обробки польових матеріалів під час дослідження духовної культури?
7. Що таке етнографічні обрядові реконструкції і яке їхнє значення для вивчення обрядовості?

*До Тем 3. Теоретико-методологічні проблеми змісту та структури ритуалів в працях дослідників.*

1. Що таке метод залишків і як він використовується у вивченні обрядової культури?
2. Як працює порівняльно-історичний метод у вивченні обрядової культури?
3. Які функції має структурно-функціональний аналіз у дослідженні обрядів?
4. Як символіка обрядів відображена в працях дослідників XIX-XX століть?
5. Яке значення має семантика обрядів для розуміння їхньої структури та функцій?
6. Як міжетнічні процеси впливають на зміст і структуру ритуалів?
7. Які сучасні методи дослідження обрядової культури є найпоширенішими?

*До Тем 4. Географічні та культурні межі Південно-Західної України.*

1. Як визначаються географічні межі Південно-Західної України? Які природні фактори їх формують?
2. Який історичний контекст формування Південно-Західної України?
3. Як етнічне та релігійне розмаїття впливає на культуру цього регіону?
4. Який вплив Османської імперії та Речі Посполитої на культурні практики Південно-Західної України?
5. Які елементи української, молдавської та румунської обрядовості відображені в культурі Південно-Західної України?
6. Як глобалізація та війна впливають на збереження культурних традицій у регіоні?
7. Які культурні особливості Південно-Західної України є найяскравішими?

*До Тем 5. Теоретичні основи та методи дослідження обрядової культури.*

1. Які функції виконують обряди у культурі?
2. Як функціоналізм і структуралізм застосовуються для вивчення обрядової культури?
3. Що таке символічна антропологія і як вона допомагає зрозуміти обряди?
4. Які методи дослідження обрядової культури є найбільш ефективними (польові дослідження, інтерв'ю, спостереження)?
5. Як використовуються компаративний метод та семіотичний аналіз у дослідженні обрядів?
6. Які сучасні напрями дослідження обрядової культури існують?
7. Як глобалізація впливає на сучасну обрядову культуру та її трансформацію?
8. Яку роль відіграють цифрові технології у дослідженні та збереженні обрядової культури?
9. Як мультидисциплінарний підхід допомагає досліджувати обрядову культуру в сучасному суспільстві?

*До Тем 6. Історичний контекст обрядової культури Південно-Західної України.*

1. Які історичні події вплинули на формування обрядової культури Південно-Західної України?
2. Як міграційні процеси сприяли розвитку місцевих обрядових традицій?
3. Які відмінності існують між обрядами дохристиянського періоду та обрядами, що виникли після впровадження християнства?
4. Як Османська імперія та Річ Посполита вплинули на обрядову культуру Південно-Західної України?
5. У чому полягала трансформація обрядової культури під час російської імперії та радянського періоду?
6. Як різні етнічні групи (болгари, молдовани, гагаузи, євреї) взаємодіяли та інтегрували свої обрядові практики?
7. Які сучасні зміни та тенденції зберігаються в обрядовій культурі Південно-Західної України?

8. Як впливають соціальні зміни, урбанізація та глобалізація на сучасну обрядову культуру регіону?

*До Тем 7. Сімейні звичаї та обряди та їх регіональні особливості.*

1. Що таке обряди життєвого циклу, і які вони мають регіональні особливості?
2. Яка роль ініціаційних обрядів у формуванні культурної та національної ідентичності?
3. Які обряди пов'язані з народженням дитини, і яку роль вони відіграють у формуванні родинної ідентичності?
4. Які елементи обрядовості використовуються у весільних ритуалах, і як вони відрізняються залежно від регіону?
5. Що таке похоронно-поминальні звичаї, і як їх фольклорний супровід відображає регіональні особливості?
6. Який вплив мали етнічні та релігійні групи (болгари, молдовани, євреї, татари) на формування сімейних обрядів в Україні?
7. Як глобалізація та урбанізація змінюють традиційні сімейні обряди?
8. Яка роль сімейної обрядовості у підтримці національної та культурної ідентичності в умовах глобалізації?

*До Тем 8. Календарна та традиційна святково-трудова обрядовість.*

1. Яка роль календарних свят у традиційній обрядовій культурі України?
2. Які обряди та свята належать до зимового, весняного, літнього та осіннього календарних циклів?
3. Як поєднуються язичницькі та християнські елементи в українській календарно-обрядовій творчості?
4. Які є види та значення колядок у контексті зимових обрядових свят?
5. Як відрізняються гаївки та веснянки за тематикою і ритуальними елементами?
6. Яку роль відіграють обрядові драми у календарних святах?
7. Як етнічні та релігійні групи (болгари, молдовани, євреї, поляки) вплинули на календарну обрядовість в Україні?
8. Як сучасні соціальні реалії (урбанізація, глобалізація) впливають на збереження календарних традицій?

*До Тем 9. Обрядові традиції в контексті сучасних змін.*

1. Яким чином глобалізація та урбанізація впливають на трансформацію традиційних обрядів?
2. Як радянська та пострадянська культура вплинули на обрядові традиції в Україні?
3. Які чинники сприяють змінам в обрядовій культурі (міграція, технологічний прогрес, демографічні зміни)?
4. Як відбувається відродження та адаптація обрядових традицій у сучасному українському суспільстві?
5. Яку роль відіграють етнографічні фестивалі та громадські заходи у збереженні та популяризації обрядів?
6. Як нові форми обрядовості адаптуються до сучасного соціокультурного контексту?
7. Яке значення мають національні обряди для підтримки духу під час криз та війни?
8. Як балансувати між збереженням автентичності та адаптацією обрядів до сучасних умов?

*До Тем 10. Прикладні аспекти: збереження та популяризації обрядової культури.*

1. Яке значення має збереження обрядової культури для національної ідентичності?
2. Які інституції займаються збереженням обрядової культури (музеї, архіви, наукові установи)?
3. Які методи охорони нематеріальної культурної спадщини існують на міжнародному рівні (закони, конвенції, ЮНЕСКО)?
4. Як цифрові технології сприяють збереженню та популяризації обрядової культури?
5. Які роль відіграють етнографічні фестивалі у популяризації традиційної обрядової культури?

6. Як громади беруть участь у збереженні та передачі обрядових традицій новим поколінням?
7. Які виклики пов'язані з комерціалізацією обрядів, і як вони можуть вплинути на автентичність традицій?
8. Яке значення мають обрядові реконструкції для збереження та відродження обрядової культури?

## 12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль										ІНДЗ	Сума балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		
За 1 змістовий модуль - 30					За 2 змістовий модуль - 30						

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	<b>A</b>	відмінно	зараховано
85-89	<b>B</b>	добре	
75-84	<b>C</b>		
70-74	<b>D</b>		
60-69	<b>E</b>	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	<b>FX</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	<b>F</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

## 13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Силабус навчальної дисципліни.
3. Мультимедійні презентації. Відео матеріали. Польові матеріали. Архівні матеріали.
4. Кушнір В.Г., Петрова Н.О. Українознавчий компонент у навчально-виховному процесі: навчально-методичний посібник. Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2017. 74 с.

## 14. Рекомендована література

### Основна

1. Гальченко В.В., Петрова Н.О., Циня І.І. «Амаро Трайо»: нариси про побут та традиції ромів Одещини. Одеса, 2020. 98 с.
2. Долгочуб В.А., Петрова Н.О. Конструювання образу української традиційної культури в етнографічному дискурсі XIX ст. *Записки історичного факультету*. 27 випуск. Одеса: ОНУ імені І.І.Мечникова, 2016. С. 52-66.
3. Долгочуб В.А., Петрова Н.О. Прояви локальності у позаакадемічній реконструкції української традиційної культури. *Народна творчість та етнологія*. № 5. 2016. С. 18-23.
4. Кушнір В.Г. Господарсько-побутова адаптація українців південно-західного степу і Нижнього Подунав'я (друга половина XIX – середина XX ст.) Одеса, 2012. 192 с.
5. Кушнір В.Г., Петрова Н.О., Паларієв О.А. Фрумушика-Нова (історико-етнографічний нарис). Одеса, 2020. 72 с.
6. Локальна та регіональна специфіка традиційної культури. Збірка наукових праць./Матеріали міжнародної наукової конференції «Одеські етнографічні читання». Одеса, вид-во КП ОМД, 2013. 574 с. Електронна версія: <https://drive.google.com/file/d/0ByPJ09c-A6fwTUdLSUt5bjFNUUk/view>



7. ПЕТРОВА Наталія. Культурно-антропологічні студії воєнного лихоліття: автоетнографія. *Культурна спадщина й ідентифікаційні процеси часів воєнного лихоліття: теоретичні та прикладні ракурси досліджень»* НАН України ; Київ : Вид-во ІМФЕ, 2024. С.45-46. Режим доступу: [https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/zbirnyky/2024/theses\\_2024.pdf](https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/zbirnyky/2024/theses_2024.pdf)
8. Петрова Наталія. ЕТНОГРАФІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО В ОНУ ім. І. І. МЕЧНИКОВА *КРАЄЗНАВСТВО ПІВДНЯ УКРАЇНИ В ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ ТА СУЧАСНОМУ ДИСКУРСІ*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції до 100-річчя заснування Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. Одеса, 24–25 жовтня 2023 року. Одеса, 2024. С.49-58.
9. Проблеми міжвидового синтезу в українській культурі в полі діалогів різнонаціональних культурних традицій: колективна монографія / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. 592 с.
10. Етнокультурні процеси українсько-східнороманського порубіжжя. Одеські етнографічні читання: Збірка наукових праць: наукове видання / Колектив авторів. Одеса: «Одеський національний університет імені І.І.Мечникова», 2015. 296 с. Електронна версія: <https://drive.google.com/file/d/0ByPJ09c-A6fwc2R0TWZ0OW9IUjQ/view>

#### Додаткова література

1. Весільна обрядовість у часі і просторі. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Одеські етнографічні читання». Одеса, вид-во КП ОМД, 2010, 384 с. Електронна версія: [https://drive.google.com/file/d/1SXjjUOa\\_KZE2FNC3jcxJ0-OmjIT3Tyge/view](https://drive.google.com/file/d/1SXjjUOa_KZE2FNC3jcxJ0-OmjIT3Tyge/view)
2. Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології: нова редакція / передм. О. Г. Таран ; прим. О. Г. Таран, С. Л. Маховської, Ю. С. Буйських ; упоряд. О. О. Савчук. Харків : Видавець Савчук О. О., 2015. 464 с.
3. Войтович Н. Народна демонологія Бойківщини. Львів: Сполом, 2015. 227 с.
4. Волковічер Т. М. Вербальні тексти у народній вишивці кінця ХІХ - першої половини ХХ ст.: генеза, семантика, прагматика / НАН України, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. Київ ; НВП «Видавництво "Наукова думка" НАН України», 2019. 173 с.
5. Етнографія України : навч.-метод. посіб. Л. І. Шаповал. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. 198 с.
6. Етнографія українців : навч. посіб. / за ред. С. А. Макаручука. Львів : ЛНУ імені І. Франка 2015. 711 с.
7. Іваневич Л. А. Традиційний одяг українців Поділля (друга половина ХІХ - початок ХХІ ст.): історія, класифікація, конструктивно-художні та регіонально-локальні особливості. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2021. 797 с.
8. Історико-психологічна реконструкція психологічної думки в етнокультурному просторі України : монографія / В.Т.Куєвда, В.М.Летцев, В. Ф Литовський, А.М.Маслюк, Ю.Т.Рождественський, В.В.Турбан, М.-Л.А.Чепа, В.В.Шусть. Кіровоград, 2012. 258 с.
9. Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. Збірка наукових праць./ Матеріали міжнародної наукової конференції «Одеські етнографічні читання». – Одеса, 2011. 383 с. Електронна версія: [http://archaeology-ethnology.onu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/11/Kalendarna\\_obryadovist\\_u\\_zhyttyediyalnosti.pdf](http://archaeology-ethnology.onu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/11/Kalendarna_obryadovist_u_zhyttyediyalnosti.pdf)
10. Кодима: історія і культура порубіжжя східної і західної цивілізацій. Одеські етнографічні читання: Збірка наукових праць: наукове видання/ Колектив авторів. Одеса: «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова», 2016. 336 с. Електронна версія: <https://drive.google.com/file/d/0ByPJ09c-A6fwMVhMOW9nNEdvRzA/view>
11. Курочкін О. В. Різдяний вертеп: шляхи історичної трансформації. Київ, 2022. 188 с.
12. Кушнір В.Г., Петрова Н.О. Студентська етнографічна практика в контексті дослідження традиційної культури українців. *Археологія, етнологія та охорона культурної спадщини Південно – Східної Європи* : збірка наукових робіт присвячена 25 – річчю кафедри археології та етнології України Одеського університету імені І. І. Мечникова. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. 2018. С.460 - 468.

13. Кушнір В.Г., Петрова Н.О. Краєзнавчий компонент у навчально-виховному процесі: з досвіду роботи. *Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти*. Матеріали та документи. Київ, 24 травня 2018 р. / науковий редактор О.П.Реснт, відповідальний секретар О.А.Удод. К., 2018. С.49-64.
14. Мех Н.О. Етос українського народу: ціннісні домінанти культурного простору. Київ, 2022. 187 с.
15. Міграції в історії і етнічних процесах України. Одеські етнографічні читання : Збірка наукових праць: наукове видання. Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова», 2017. 398 с. Електронна версія: <https://drive.google.com/file/d/0ByPJ09c-A6fwblZyQkNFb18tZDIwV2JhY0xYR2Y0OFdGUNIR/view>
16. Мушкетик Л. Г. Моральний канон української традиційної культури: за фольклорними джерелами. Київ-Кам'янець-Подільський: ТОВ "Друкарня "Рута", 2022. 752 с.
17. Образні системи української художньої культури в історичному та типологічному аспектах: театр, музика, образотворче мистецтво. Київ, 2019. 588 с.
18. Одеські етнографічні читання. Етнокультура порубіжжя: локально-територіальні особливості: збірка наукових праць. Одеса: «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова». 2014. 419 с. Електронна версія: <https://drive.google.com/file/d/0ByPJ09c-A6fwU1N1M0daU1ZnaE0/view>
19. Петрова Н. Деякі аспекти мовної міжкультурної комунікації в Буджаку (гагаузо-болгарсько-молдовська взаємодія). *Intercultural communication in the context of globalization dialogue: development strategies. Monographic series «European Science»*. Book 4. Part 8. Chapter 2.7. 2021. P.206-215.
20. Петрова Н. Фольклор Буковини в звітах-записах студентів Одеського державного університету. *XIII Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція, присвячена 400 річчю Хотинської війни*. Чернівці, 22 – 23 жовтня 2021 р. С.90-92.
21. Петрова Наталія. Весільна обрядовість україно-молдовського порубіжжя. *Simpozionul Științific Internațional în memoria academicianului Constantin Popovici ediția a VI-a, dedicată jubileului a 30 de ani de la fondarea sectorului „Etnologia ucraienilor” al Centrului de Etnologie al ICS* Міжнародний науковий симпозіум пам'яті академіка Костянтина Поповича. VI читання, присвячені 30-річчю заснування Сектору «Етнологія українців» Центру етнології Інституту культурної спадщини. „Relațiile etnoculturale moldo-ucrainene în aspect sincronic și diacronic”. Chișinău, 10 noiembrie 2021. Кишинів, 10 листопада 2021. С. 65.
22. Петрова Наталія. Спогади свідків Голодомору на Одещині як джерело дослідження злочинів тоталітарного режиму проти українців. Голодомор та голоди ХХ ст. в Україні: *Україна пам'ятає – світ визнає!* Том XIV. Мюнхен –Тернопіль. 2022. С.253-261.
23. Петрова Наталія Українці-переселенці на Одещині в 1944-1951 рр.: деякі аспекти адаптації, обрядовості та повсякдення депортованих бойків. [Ukraincy przesiedleńcy w rejonie Odessy w latach 1944-1951. *Wybrane aspekty adaptacji, obrzędowości i problemów życia codziennego deportowanych Bojoków. Ukraińcy i ich sąsiedzi na przestrzeni wieków: polityka, gospodarka, religia, kultura i życie codzienne*. Том III. Słupsk-Warszawa, 2022. P. 226-243.
24. Петрова А.О, Петрова Н.О. Колекція П.Т.Маркушевського у Державному архіві Одеської області як джерело дослідження духовної культури українців. *Архів. Історія. Сучасність*. Випуск 2. Одеса: Бондаренко М. О., 2016. Т. XLV. С. 227-230.
25. Петрова Наталія Вбрання весільної нанашки села Загнітків. *Кодима: історія і культура порубіжжя східної і західної цивілізації*. Одеські етнографічні читання. Збірка наукових праць: наукове видання. Одеса: «Одеський національний університет імені І.І.Мечникова», 2016. С. 270– 279.
26. Петрова Н. Обрядовий персонаж “нанашка” в українському весіллі Одещини . *Одеські етнографічні читання. Етнокультура порубіжжя: локально-територіальні особливості*. Збірка наукових праць. Одеса: ОНУ, 2014. С.330-340.
27. Петрова Н. Атрибути та символи весілля українців Буго-Дністровського межиріччя: коровай. *Локальна та регіональна специфіка традиційної культури*. Збірка наукових праць.

- Матеріали міжнародної наукової конференції «Одеські етнографічні читання». Одеса, вид-во КП ОМД, 2013. С.415-429.
28. Петрова Наталія. Стійкість традиційних обрядів у весіллі молдован Буджака (середина XIX-XX ст.). *Традиційна культура діаспори*. Одеса, вид-во КП ОМД, 2012. С.378-390.
29. Петрова Н. До питання про атрибути та символи весільного ритуалу болгар Буджака: хліб у передвесільному циклі обрядів. *Науковий вісник*. Одеський економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців.-Науки: економіка, політологія, історія. 2012. № 24 (176) С.153-159.
30. Петрова Наталія. Традиційне весілля молдован Буджака в середині XIX ст. *Чорноморська минушина*. Записки Відділу історії козацтва на Півдні України Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України: Зб. наук. пр..Вип.6. Одеса: СПД Бровкін О.В., 2011. С.47-53.
31. Петрова А., Петрова Н. Родильна обрядовість українців Миколаївського району Одеської області: лісостепу і степу. *Науковий вісник Чернівецького університету*: Збірник наукових праць. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. Чернівці: Чернівецький університет, 2012. Вип. 590-591. С.191-194.
32. Петрова Наталія. Календарна обрядовість українців Миколаївського р-ну Одеської області середини XX ст.: нові польові матеріали. *Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу*. Збірка наукових праць. Матеріали міжнародної наукової конференції «Одеські етнографічні читання». Одеса, 2011. С.267-278.
33. Петрова Н.О. Весільна обрядовість українців Миколаївського р-ну Одеської області середини XX – початку XXI ст.: нові польові матеріали. *Весільна обрядовість у часі і просторі*. Збірка наукових праць. Матеріали міжнародної наукової конференції «Одеські етнографічні читання». Одеса, 2010. С.293-324.
34. Петрова Н.О. Весільна обрядовість українців Придністров'я (за матеріалами досліджень в Рибницькому р-ні). *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. Івано-Франківськ: Плай, 2009. Вип.1. С.220-226.
35. Петрова Наталія, Петрова Анна. Україно-російські паралелі у весільній обрядовості (за матеріалами досліджень Нижнього Подунав'я). *Матеріали до української етнології*: щорічник. Збірник наукових праць. Вип. 8 (11). К., 2009. С. 268-272.
36. Петрова Н. Весільна обрядовість молдован Фрумушки-Нова. *Фронтір в етнокультурному контексті*. Одеські етнографічні читання : Збірка наукових праць: наукове видання. Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова», 2019. С.86-95.
37. Петрова Н.О. Нематеріальна культурна спадщина: до питання про форми збереження та популяризації в медіапросторі сучасної Одеси. *Культурна спадщина України: сталий розвиток і національна безпека*: Зб. наукових праць. К. : НАКККіМ, 2017. т. 1. С.83-90.
38. Петрова Наталія. Традиційне весілля українців Нижнього Подунав'я. *Українське пограниччя: варіативність традиційної культури*. Одеські етнографічні читання : Збірка наукових праць: наукове видання / Колектив авторів. Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова», 2018. С.280-293.
39. Петрова Наталія. Особливості весілля українців Добруджі. *Актуальні питання суспільно-гуманітарних наук та історії медицини*: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції.-(м.Чернівці, 11-12 жовтня 2018 р.). Чернівці, 2018. С.156-160.
40. Петрова Н. Весілля українців повіту Тульча: структура, зміст, атрибути. *Danubian Cossacks – origins and cohabitation in northern Dobrudja*. Tulcea, 2019 . P.125-133.
41. Петрова Н. Українознавчий компонент у сучасному навчально-виховному процесі (з досвіду роботи). *Формування особистості в умовах викликів сучасної епохи*. Чернівці. 2019. С.70-75.
42. Петрова Н.О. Етнокультурна символічність барвінку у весільній обрядовості українців Одещини. *Від Руси до України: шлях до себе*. Книга II К.: Український пріоритет, 2020. С.26-34.

43. Петрова Н. Побут та традиції ромів Одещини: проєкт «АМАРО ТРАЙО» *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри* : збірник наукових праць. Вип. 8 / відп. ред. М. І. Михайлуца. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. С.283-287.
44. Петрова Н. Фольклор Буковини записав студентів Одеського державного університету (за матеріалами колекції П.Т.Маркушевського в Держархіві Одеської області). *Покликання служити науці і людям*: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції до 75-річчя від дня народження відомого науковця, дослідника, краєзнавця, етнографа, громадського, культурного і політичного діяча професора Георгія Костянтиновича Кожолянка, 11 червня 2021 р. /М-во освіти і науки України, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області. Чернівці, 2021. С. 157-164.
45. Сминтина О., Петрова Н. Як там наші за Дунаєм? Рецензія на: Кушнір В.Г Історія і культура українців Північної Добруджі - Одеса : Одеський національний університет, 2019.- 108 с., 44 іл. (українською та румунською мовами). *Записки історичного факультету*. 30 випуск. – Одеса: ОНУ імені І.І.Мечникова, 2019. – С. 415-425.
46. Сучасне українське декоративне мистецтво: збереження національної своєрідності в умовах глобалізації. Київ, 2019. 240 с.
47. Сучасні аспекти дослідження міжетнічних зв'язків у фольклорі. Київ, 2019. 348 с.
48. Традиційна культура діаспори. Збірка наукових праць. Матеріали міжнародної наукової конференції «Одеські етнографічні читання». Одеса, вид-во КП ОМД, 2012. 491 с. Електронна версія: [http://archaeology-ethnology.onu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/11/Tradysiiina\\_kultura\\_diaspory.pdf](http://archaeology-ethnology.onu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/11/Tradysiiina_kultura_diaspory.pdf)
49. Українська музична культура: глобалізаційні виклики та національні реалії : колективна монографія / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. 416 с.
50. Українське пограниччя: варіативність традиційної культури. Одеські етнографічні читання : Збірка наукових праць: наукове видання. Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова», 2018. 358 с. Електронна версія: <https://drive.google.com/file/d/0ByPJ09c-A6fwZWk3OENXRHRkcEdVdnhKZnNjM0lfenZqcmtz/view>
51. Фольклорні пограниччя європейських країн у контексті сучасних трансформацій та глобалізаційних викликів, 2021. 384 с.
52. Фронтір в етнокультурному контексті. Одеські етнографічні читання : Збірка наукових праць: наукове видання. Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова», 2019. 204 с.
53. Petrova Nataliia. EASTERN ROMANESQUE ELEMENTS IN THE WEDDING RITUAL OF UKRAINIANS OF SOUTH-EASTERN PODILLYA. *INTERNATIONAL CONFERENCE HISTORY, SPIRITUALITY, CULTURE. DIALOGUE AND INTERACTIVITY* 7th Edition. November 25-26, 2021, Galati, Romania. Book of Abstracts. P.25
54. Petrova Nataliia. La vie et la culture des roms de la territoire frontalière. *LA CONFÉRENCE FRANCOPHONE INTERDISCIPLINAIRE INTERNATIONALE MIGRATIONS & MINORITÉS*. 14 - 16 octobre 2021/ 1re Edition Galați. Résumés des intervenants. P.37-38.
55. Petrova Nataliia . ROMA IN THE ETHNOCULTURAL SPACE OF ODESA REGION. *Perspectivale și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. Volumul VIII, Partea 2*. Cahul: USC, 2021. P.97-106. [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/97-105\\_4.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/97-105_4.pdf)
56. Petrova Nataliia Nunta la ucrainenii din județul Tulcea: structura, conținut, atributiva *Caietele conferinței internaționale “Ucrainenii din România. Istorie, contemporaneitate și perspective*. Voiumul I/ 2017.-P.69-79.

### 15. Електронні інформаційні ресурси

1. «Етнографія» — науково-популярний ресурс. Режим доступу: <https://ethnography.org.ua>
2. The Musical Heritage of Budzhak. Музична спадщина Буджака. Режим доступу: <https://www.facebook.com/profile.php?id=61559292599659>
3. Віртуальний музей НКС. Режим доступу: <http://surl.li/qfmocy>

4. Державний архів Одеської області. Режим доступу: <http://archive.odessa.gov.ua/>
5. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України. Режим доступу: <http://etnolog.org.ua>
6. Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Режим доступу: <http://ae.onu.edu.ua/>
7. Наукова бібліотека ОНУ імені І.І. Мечникова. Режим доступу: <http://lib.onu.edu.ua/>
8. Науковий журнал «Народна творчість та етнологія». Сайт та архів видання: <https://nte.etnolog.org.ua>
9. Одеська національна наукова бібліотека. Режим доступу: <http://odnb.odessa.ua/>
10. Одеський археологічний музей НАН України. Режим доступу: <http://archaeology.odessa.ua/>
11. Одеський історико-краєзнавчий музей. Режим доступу: <http://www.history.odessa.ua/>
12. ОКО. Сайт етнографічного кінофестивалю. Режим доступу: <https://www.okofilmfest.com.ua/>
13. Офіційний сайт етно-екофестивалю «Кодима-фест». Режим доступу: <http://kodyma-fest.com/>
14. Український інститут національної пам'яті. Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/>